

האגודה הישראלית לגרונטולוגיה, העוסקת במדעי הזקנה וחקר ההזדקנות הגישה לראש הממשלה בנימין נתניהו, נייר עמדה מקצועי הכולל הצעה לתוכנית לאומית להיערכות מדינת ישראל לגידול המשמעותי באוכלוסיית הגיל השלישי. מדובר בגידול דרמטי במספר הזקנים בזכות העלייה המרשימה והמתמשכת בתוחלת החיים, שנגרמו במידה רבה הודות להתפתחות הרפואה ולשינויים באורח החיים ובאיכות הסביבה. התוכנית כוללת קיום מנחים לטיפול בנושא הזיקנה בישראל בכל תחומי החיים לרבות בריאות, רווחה, פנסיה, קצבאות זיקנה, סיעוד, תעסוקה ופנאי תוך הסתכלות בראיה הרחבה והמקיפה של סוגיה זו שכן על פי התחזיות, בשני העשורים הקרובים בישראל צפוי להתחולל שינוי דמוגרפי משמעותי, כשאוכלוסיית בני 65 ומעלה צפויה לגדול כפליים, מכ-833,000 נפש כיום לכ-1,640,000 נפש בשנת 2035.

נקודת המוצא של נייר העמדה אשר הוגש גם לשר לאזרחים ותיקים, לשר הרווחה, לשרת הבריאות, למנכ"ל המשרדים וליו"ר ועדת העבודה, הרווחה והבריאות בכנסת, היא העובדה שכבר כיום השירותים לאזרחים הוותיקים בישראל מספקים רק מענה חלקי לצרכים החיוניים של אוכלוסייה זו. המגמה הצפויה מחייבת עיצוב תכנית אב לאומית שתאפשר לחברה הישראלית להתמודד עם האתגרים הנובעים מהתהליך. האגודה הישראלית לגרונטולוגיה מתריעה כי ללא עיצוב ויישום של תכנית אסטרטגית כללית כזאת יוחמר במידה ניכרת מצבם של רבים מהזקנים.

האגודה ממליצה לראש הממשלה להקים ועדה ממלכתית לצורך הכנת תוכנית אב לזקנה לשנים הבאות בהשתתפות הגורמים המעורבים בזירת קובעי המדיניות, אנשי האקדמיה, מספקי השירותים לזקנים, ונציגים של אוכלוסיית הזקנים החיים בישראל, ורק כך יהיה ניתן לגייס את המשאבים הדרושים לפיתוח השירותים הנחוצים, להגביר את התיאום בין הארגונים, לעצב תכניות משותפות, ולהקל על יישומם של שינויים מבניים הכרחיים. יודגש כי להערכות מתאימה באמצעות תכנית אב לאומית חשיבות רבה והשלכות מרחיקות לכת לא רק לגבי אוכלוסיית הזקנים עצמם, אלא גם לגבי בני משפחותיהם של הזקנים, לכלל החברה ולסולידריות בינדורית. נייר העמדה נכתב על ידי פרופ' אסתר יקוביץ מאוניברסיטת בן גוריון בנגב, פרופ' יוסי קטן ז"ל מאוניברסיטת תל אביב ופרופ' יצחק בריק, יו"ר **האגודה הישראלית לגרונטולוגיה** ומרצה בחוג לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה.

פרופ' יצחק בריק, יו"ר האגודה הישראלית לגרונטולוגיה מסר כי: "נייר העמדה מציב תמרור אזהרה וקורא להם לעצב תכנית לאומית כללית לקידום רווחת האוכלוסייה הזקנה בישראל. המסמך גם מצביע על ההשפעות השליליות החמורות האפשריות על רווחת רבים מהזקנים בישראל אם לא יפתחו ויישמו תכנית כזאת, ומצביע על התחומים השונים שתכנית זו חייבת להתייחס אליהם. במבט לעתיד, אוכלוסיית הזקנים הולכת לתפוס מקום נכבד בחברה הישראלית. בעשורים הקרובים צפויים מספר הזקנים ושיעורם היחסי בכלל אוכלוסייה להמשיך לגדול. מצבם של רבים מהזקנים האלה אינו טוב, הם סובלים ממצוקה כלכלית, מתחלואה, ממוגבלות פיזית ומבדידות. רבים עוד יותר מהם בריאים ועצמאים, אך הם זקוקים למערכות שירותים בתחומי הפנאי, התעסוקה, והפעילות כדי להבטיח משמעות ואיכות חיים לאורך השנים הארוכות בשלב הגמלאות. לדעתנו, התחזיות על התמורות באוכלוסייה הזקנה כפי שהוצגו בנייר עמדה זה מחייבות את הממשלה בשיתוף גורמים נוספים לעצב תכנית-אב לאומית שתספק מענה הולם למצב זה. התחזיות הצופות גידול משמעותי במספר הזקנים בישראל, ובמיוחד הזקנים המבוגרים יותר, גורמות שהצורך

בפיתוח תכניות זו וביישומה הם חיוניים מאוד."

פרופ' אסתר יקוביץ, חוקרת ומרצה גרונטולוגיה בפקולטה למדעי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון בנגב הוסיפה כי: גידול זה צפוי להימשך בשנים הבאות ואף להתעצם במידה ניכרת, וההשלכות הדמוגרפיות, החברתיות, הכלכליות והפוליטיות שלו מטביעות את חותמן לא רק על רווחת הזקנים עצמם אלא גם על הכלכלה והחברה בישראל בכלל. מההיבט החברתי, שינוי זה כונה בשמות שונים, כגון "הצונמי החברתי" ו"המהפכה הדמוגרפית", שמהם משתקפים המשמעות הרבה של התהליך והצורך בהתייחסות ובהיערכות ראויות. התופעה היא חלק מתהליך כלל עולמי שמתחולל הן במדינות המפותחות והן באלו המתפתחות. ואכן במספר מדינות בעולם, למשל בסינגפור, כבר החלו לפתח תכניות אב לאומיות המיועדות להתמודד עם האתגרים הכרוכים בתהליך. בניגוד לכך, ממשלת ישראל טרם פיתחה תכנית אב לאומית בתחום הזקנה. בעבר כבר היו בישראל תופעות חברתיות שהממשלה הכירה בצורך המתחייב מהן לפתח תכניות לאומיות, כגון "ועדת ראש הממשלה לילדים ונוער במצוקה" או "ועדת שמידט" לגיל הרך. בדומה לכך אנו משוכנעים שהגיעה העת לפתח תכנית אב לאומית בתחום הזקנה. האגודה הישראלית לגרונטולוגיה, שחרתה על דגלה את הדאגה לזכויות האוכלוסייה המבוגרת בישראל ולרווחתה, החליטה להכין מסמך עמדה זה, שנועד להיות בסיס לפיתוח תכנית זו."

תחזית במספרים

על פי התחזיות צפויים גידול באוכלוסיית הזקנים ובשיעורה באוכלוסייה הכללית, גידול באוכלוסיית הזקנים המבוגרים יותר, גידול מואץ ביותר באוכלוסיית הזקנים במגזר הערבי, וגידול בשיעור היחסי של הנשים הזקנות בכלל אוכלוסיית הזקנים. לאלה יש השלכות רבות משקל על צרכיה של אוכלוסייה זו, ועל כן גם על המדיניות שצריכה לנווט את המערכות השונות המספקות לה שירותים. במהלך 21 שנים הקרובות (עד 2035) צפויה אוכלוסיית הזקנים בני +75 לגדול ביותר מפי שתיים, והגידול במספרם של בני +85 מואץ אף יותר. ההשלכות האפשריות של הגידול הצפוי במספר הזקנים, ובמיוחד במספר הזקנים בגילים גבוהים יותר, צפויות להעלות את יחס התלות של הזקנים ב-33% ואת יחס התמיכה בהורים ב-17%.

המצב בעולם

בישראל לא פותחה עד כה תכנית אב בתחום הזיקנה, אך בארצות אחרות הדבר אכן נעשה, ואפשר להפיק לקחים מהעיצוב ומהיישום של תכניות אלו. בוועידת מדריד של האו"ם לנושא הזקנים (United Nations, 2002) גובש מסמך מדיניות מנחה שיכול לשמש מדריך לגיבוש תכנית לאומית בתחום הזיקנה. מדינת ישראל היתה שותפה לוועידת מדריד ותמכה בתכנית שעוצבה בה. האגודה הישראלית לגרונטולוגיה בשיתוף עם אשל הוציאה לאור לאחרונה גרסה עברית של תכנית הפעולה של הוועידה מדריד. הוועידה הכירה בחשיבותו של עיצוב תכניות אב לאומיות בתחום הזקנה וקראה לממשלות העולם ליזום בשיתוף פעולה עם ארגוני החברה האזרחית והמגזר הפרטי את הקמתן של ועדות לאומיות שתהיינה אחראיות לפיתוח וליישום תכניות כאלו.

המצב בישראל

בשנים האחרונות עלתה המודעות לסוגיה זו בקרב משרדי הממשלה אשר החלו בבדיקת הנושא ובגיבוש תוכניות. כך למשל, משרד הבריאות הקים ועדה אסטרטגית לטיפול במחלת האלצהיימר, משרד הרווחה מתייחס לבעיית העוני אצל הזקנים במסגרת "ועדת אללוף",

המוסד לביטוח לאומי מגבש תוכנית אסטרטגית לשינויים בחוק הסיעוד והמשרד לאזרחים ותיקים פיתח תוכניות אב מוניציפליות בכ-80 יישובים ולאחרונה חבר יחד עם המועצה לכלכלה וגיבש תוכנית אסטרטגית להתמודדות עם בעיית התעסוקה והפעילות של אוכלוסיית האזרחים הותיקים לעת זקנה. כל משרד פועל בתחום סמכותו אולם חסרה הראיה הכוללת והאינטגרטיבית אשר תבחן את כלל צרכי הזקנים ותתכנן תוכנית מקיפה לשנים הבאות.

האגודה הישראלית לגרונטולוגיה

האגודה הישראלית לגרונטולוגיה, עוסקת במדעי הזקנה וחקר ההזדקנות ומאגדת בתוכה חברים העוסקים במגוון התחומים של מקצוע הגרונטולוגיה, מדעי הזקנה וחקר ההזדקנות, גרונטולוגים, ביולוגים, **רופאים**, אחיות, עובדים סוציאליים, מרפאים בעיסוק, פיזיותרפיסטים, תזונאים, אנשי מנהל וניהול ועוד. האגודה הינה ארגון אינטרדיסציפלינרי היחיד בארץ המאגד בתוכו עובדי שדה, אקדמאים, מרצים, חוקרים וקובעי מדיניות. האגודה שמה לה למטרה להיות בית ומקום מפגש בין הדיסציפלינות השונות ובין הארגונים השונים העוסקים בתחום הזקנה והמטפלים בזקנים, לפעול לקידום איכות החיים של הזקנים ולחזק את המעמד המקצועי של הגרונטולוגיה. קוראים המעוניינים לקרוא עדכוני **מדיה חברתית** בתחום הזיקנה והגרונטולוגיה מוזמנים להיכנס לעמוד הפייסבוק של האגודה הישראלית לגרונטולוגיה הנמצא בלינק הבא <https://www.facebook.com/gerontologyil>: וכן לגלוש לאתר האגודה בלינק הבא <http://www.gerontology.org.il>: